

LZA prezidenta Ojāra Spāriša uzruna

LZA Rudens pilnsapulci atklājot

2019. gada 21. novembrī

Godātie akadēmiķi, LZA Rudens pilnsapulces goda viesi, dāmas un kungi! Apsveicu Jūs visus Latvijas valsts dibināšanas 101. gadskārtā, kuru visi kopā ar lepnumu aizvadījām pirms dažām dienām!

Latvijas valsts dibināšanas otrajā gadsimtā ieejot, mēs vēlamies redzēt mūsu zemes izaugsmes potenciālu un sajūst zinātnes jaudu, ar kādu tā var pildīt mūsu valsts budžetu. Un zinātnieki šajā kopējā darbā iegulda lielu savas dzīves un enerģijas daļu, kļūstot pazīstami mūsu valstī un topot sadzirdēti arī tālu pasaulē. Šodien gribu runāt tikai par priecīgo, lai gan nevar viennozīmīgi sacīt, ka, raugoties nākotnē, Latvijā valdītu optimisma un cerību pilns noskaņojums. Bet tomēr gribas vairāk prieka un lepnuma, īpaši šodien, kad pēc vēlēšanu biļetenu saskaitīšanas, Latvijas Zinātņu akadēmijas īsteno un korespondētājlocekļu, ārzemju un goda locekļu rindas papildinās jauni akadēmiķi, jauns spēks, kuram piemīt gan atzīstami nopelni zinātnē, gan jauneklīga enerģija, gan pieredzes bagāts pētnieka prāts.

Jau saņemot ielūgumu uz šī gada Rudens pilnsapulci, ikviens varēja lasīt Lielās medaļas ieguvēju – akadēmiķu – Latvijas Valsts koksnes ķīmijas institūta vadošā pētnieka Bruno Andersona un Cietvielu fizikas institūta vadošā pētnieka Linarda Skujas vārdus. Klausoties šo erudīto zinātnieku akadēmiskās lekcijas, ikviens mēs jutīsimies lepni, tik lepni it kā katrs no mums būtu Lielās medaļas saņēmēji, jo tā ir arī mūsu visu kopīgi darāmā darba augstākais novērtējums. Tieši valsts dibināšanas svētku dienā – 18. novembrī – par starptautiski atzīstamiem pētījumiem sinhrotronā starojuma īpašību un tā iedarbības modelēšanā dabaszinātnēs Cietvielu fizikas institūta vadošais pētnieks Juris Purāns saņēma Rīgas domes un Latvijas Zinātņu akadēmijas kopīgo balvu zinātnē. Šajā dienā Salaspils zinātniskā kodolreaktora ilggadējais galvenais inženieris un Baltijas enerģētikas attīstības programmu izstrādes līdzautors inženierzinātņu doktors Valdis Gavars kļuva par Jūrmalas pilsētas Goda pilsoni. Šīs nominācijas nozīmi vēl vairāk kāpināja apziņa par inženiera Valda Gavara filantropisko misiju, atjaunojot un atdodot sabiedrībai restaurēto Raiņa vasarnīcu Jaundubultos, kuru dzejnieks uzcēla kā liecību

savai un Aspazijas mīlestībai. Valsts svētku dienās "trīszvaigžņu lietus" ir nolijis pār mūsu izcilo vēsturnieku galvām, ļaujot akadēmiķiem Inesim Feldmanim, Ērikam Jēkabsonam un Aivaram Strangam frakas krūtīm piespraust Triju Zvaigžņu komandiera ordeni. Savukārt ar Triju Zvaigžņu ordeņa virsnieka pakāpes piešķirumu ir pagodināts akadēmiķis Valdis Kampars – Rīgas Tehniskās universitātes profesors un Lietišķās ķīmijas institūta direktors. Arī mūsu akadēmijas ārzemju loceklis – Lietuvas Zinātņu akadēmijas prezidents, akadēmiķis Juras Banis – pēc dažām dienām – 28. novembrī – saņems Baltijas Asamblejas balvu zinātnē. Apsveicam no sirds un priecāsimies kopā ar apbalvotajiem!

Pārējais, ko gribētos pavēstīt attiecas uz mūsu ikdienas darbu – zinātnes komunikāciju, administrēšanu, starptautiskās sadarbības veicināšanu, zinātnes sasniegumu izvērtējumu un darbību visdažādākā mēroga ekspertu grupās un komisijās, kur bez organizatoriskās enerģijas vēl nepieciešama zinātnieku tālredzība, akadēmiskā pieredze un viedums. Tieši tāpēc es izsaku gandarījumu un prieku par gados jaunākā akadēmijas papildinājuma ievēlēšanu aktīvo locekļu vidū, jo darāmā ir daudz. Latvijas Universitātes un Latvijas Zinātņu akadēmijas sadarbības līgums, kas noslēgts šajās dienās, paredz veidot kopīgu koordinējošu struktūru ekonomisku un politisku lēmumu sagatavošanai valsts attīstībai būtiskos jautājumos, kā arī zinātnieku viedokļu pārstāvībai visu līmeņu izpildvaras un sociālo partneru struktūrās. Lai stiprinātu tautsaimniecības attīstību, šis sadarbības līgums mudina stiprināt lietišķās zinātnes sasniegumu pārnesi uzņēmējdarbībā, kā arī piesaistīt Latvijas Zinātņu akadēmijas darbam jaunos pētniekus, doktorantus un studējošo jaunatni. Tiešā nozīmē tas būtu saprotams tādējādi, ka mums ir apnicis pazemojošais stāvoklis, ka Latvijas statistiskie rādītāji Eiropas Savienības diagrammās vienmēr ir tikai pašā lejasgalā. Tādēļ, sekojot Lietuvas Zinātņu akadēmijas un daudzu citu Eiropas valstu zinātņu akadēmiju pieredzei, ir izveidota iniciatīvas grupa "Jaunās akadēmijas" formēšanai, nolikuma veidošanai un LZA statūtu grozījumu izstrādei, kā sabiedrisko organizāciju palīgā aicinot arī Latvijas Jauno zinātnieku apvienību. Mērķis – veidot pie Latvijas Zinātņu akadēmijas "Jauno akadēmiju".

Ar Hamburgas Zinātņu akadēmiju ir noslēgts sadarbības līgums par kopīgiem pētījumiem dabas un sociālajās zinātnēs, lietišķajās un humanitārajās zinātnēs. Jau vairākus gadus norisinās Latvijas fiziķu izpētes

darbi Hamburgas sinhrotronā, bet abpusējais sadarbības līgums paredz šo sadarbību vēl vairāk paplašināt. Taču tas vēl ir tikai sākums daudz plašākai sadarbībai Baltijas un Skandināvijas valstu pētniecības politikas izstrādē un praktisko pētījumu veikšanā. Lai reāli nokļūtu pie šī mērķa, tiek veidota Baltijas un Skandināvijas valstu sadarbības platforma, kas, orientējoties uz Eiropas Savienības un Apvienoto Nāciju zinātnes vadlīnijām, nodrošinātu kopīgas pētnieciskās iniciatīvas starptautisku un starpinstitucionālu projektu izstrādei.

Ko varam vēlēt mums šajā gada izskaņai tuvajā laikā? Bagātu 2019. gada zinātnes sasniegumu klāstu, ko LZA žūrijas komisijai vērtēt jau sākot ar 6. decembri. Jo bagātāks augstvērtīgu izgudrojumu birums, jo drošāka var justies mūsu augošā industrija, kuras attīstības motivēšanai ir nepieciešamas jaunas idejas un jauni produkti.

Mans novēlējums šoreiz vairāk līdzināsies svētku tostam – par jaunām idejām un par iespējām tās realizēt!